

موسیقی کلاسیک غربی

به چه اعتباری موسیقی بین المللی است؟

□ رضامهدوی

شد، در مصاحبه بی به سال ۱۳۵۶ روزنامه‌ها می‌گوید: موسیقیدانانهای غریب و عرفان‌الهام گرفته‌اند و اصل‌انداد و این کار نیست که جهانیان موسیقی ما من معتقدم هر فعالیت هنری که بدور کاری صورت گیرد، مقدس است. شد ولواین که هنری هم باشد. به هر موسیقی خواه سیقی غربی

انگلیسی امریکایی و کانادایی است. جالب این که اصطلاحاتی مثل موسیقی بین المللی و موسیقی جهانی به هیچ عنوان در کشورهایی که صاحب این موسیقی هستند شنیده نمی‌شود و این اصطلاحات، مخصوص فضای خودباخته کشش.

کشورهای غربی

چه اعتباری موسیقی بین المللی است؟ مسلم‌آباد دلیل اکثریت شان نیست چرا که اکثر جمعیت جهان با چیزی‌ها و مسلمانان و بعداً با هندوهاست و ملت‌های اروپایی و آفریقایی و امریکایی در اکثریت نیستند. حتی در نوع موسیقی شان هم فرهنگ‌های متفاوت دارند وجود

تفکیک نظام آموزشی موسیقی به آموزش موسیقی غربی و ایرانی در دانشکده‌های هنری‌های زیبای هنر و سرمهی تهران، خواست چندین ساله کارشناسان و هیأت‌های علمی دانشگاهها بود که پس از سال‌ها به قفع پیوست. با این حال استفاده از واژه «نوازنده‌گی ساز جهانی»، جای سلز غربی در پغشانه مربوط به این تفکیک، اعتراض برخی از صاحبنظران و موسیقی دانان را در پی داشته است.

بعض موسیقی صفحه فرهنگ و هنر قصد دارد به کاربرد و ازدیاد کارشناسان موسیقی غربی تخصص‌تبیین پیاسخ به این فراخیوان را درآسا مهدوی نوازنده، متقد موسیقی و ریس گروه آموزشی موسیقی دانشگاه سرمهی نگاشته است که در پی می‌آید.

● فرهنگ و هنر

موسیقی جهانی، هم اصطلاحی است مثل «زبان جهانی»!! موسیقی نوعی زبان ارتباطی بین افراد متعلق به یک حوزه فرهنگی است و عده زیادی که با موسیقی آشنایی در حد غیر حرفاً دارند، به سادگی می‌اندیشند که موسیقی (کدام موسیقی؟) می‌تواند زبانی باشد برای تمام ملل. واقعیت این است که موسیقی هیچ ملتی قبلیت عمومیت دادن برای سایر ملل را ندارد و همینهایی که از نظریه «جهانی شدن» موسیقی پشتیبانی می‌کنند، خودشان به یکی دو نوع یا حداقل چهار نوع موسیقی گوش می‌دهند و به آنها عادت دارند. دوستانی که موسیقی پاپ و موتیارت و برمس و راول را «جهانی» می‌دانند، باید برای آن دلایل کافی داشته باشند. هم دلایل حرفاً و فنی و هم دلایل جامعه‌شناسی موسیقی کلاسیک غربی به چه اعتباری «موسیقی بین المللی» است؟ مسلم‌آباد دلیل اکثریت شان نیست چرا که اکثر جمعیت جهان با چیزی‌ها و مسلمانان و بعداً با هندوهاست و ملت‌های اروپایی و آفریقایی و امریکایی در اکثریت نیستند. حتی در نوع موسیقی شان هم فرهنگ‌های متفاوت دارند که از وجود موسیقی کلاسیک بی‌پهنه‌اند. آیا به دلیل قدمشان است؟ باز هم جواب منفی است. زیرا موسیقی‌های موجود در هند با حدود یک میلیارد دلیل تماسهای همه موسیقی‌های دنیا بیشتر قدمت دارد. البته هندیها به دلیل تماسهای زیاد با اروپاییان توسط انگلیسیها موسیقی‌های هندی را به خوبی به جهان معرفی و عرضه کردند در صورتی که چنین تبلیغاتی برای موسیقی و موسیقیدان ایرانی صورت نگرفت. شواهد تاریخی نشان از آن دارد که روابط فرهنگی و هنری ایران با کشورهای روم، اسپانیا و

یونان قدیم بیشتر از هندیها بود، اما دلیل عدم پیشرفت چه بوده، باید حکومتهای مختلف در ایران را حست و جو کرد. آیا پیشرفت هندیها و حتی در زمان حال عربها به دلیل سلطه سیاسی و نظامی و فرهنگی و اقتصادی جهان غرب بوده است؟ جواب تا حدی مثبت است. ولی قادرمندی هیچ تمدن و هیچ کشوری دلیل مشروعیت و حکومت فرهنگ آن کشور بر فرهنگ‌های دیگر نیست. زمانی در سراسر جهان غرب زبان فرانسه، زبان جهانی و نشانه تمدن و فرهنگ بود. بعد انگلیسی بریتانیایی و آکنون انگلیسی امریکایی و کانادایی است. جالب اینکه اصطلاحاتی مثل موسیقی بین المللی و موسیقی جهانی به هیچ عنوان در کشورهایی که صاحب این موسیقی‌ها هستند شنیده نمی‌شود و این اصطلاحات، مخصوص فضای خودباخته کشورهای جهان سومی است. در کشورهای غربی موسیقی را با «صفت» نمی‌شناسند. بلکه با « نوع» یا « زان» آن می‌شناسند: موسیقی کلاسیک، موسیقی فولکلوریک، موسیقی پاپ... ولی در ایران که هنوز تقسیم‌بندی‌هایی از روی بیشتر علمی صورت نگرفته هر کس به خصوص تحصیل کردگان غربی که در دوران طاغوت اعتبارات لازم را برای رشد و ترویج موسیقی غربی آن هم از نوع عقب‌مانده آن مربوط به دو سه قرن پیش به سلیقه خود روی موسیقی اسم می‌گذارد، آن هم بدون در نظر گرفتن بافت سنتی و مذهبی ملی ایرانی. مسلم‌آباشتفتگی بیشتر می‌شود مثل: «موسیقی عرفانی» که هنوز هم تکلیف‌ش روشن نیست و مانمی‌دانیم چه نوع

پاپ بیشتر از موسیقی کلاسیک در جهان پخش شده است. آیا باید این موسیقی (که صدھا گونه مختلف و متنوع دارد) را «موسیقی بین المللی» و «جهانی» بدانیم؟ فرا گرفتن زبان انگلیسی از ضروریات زندگی با جهان متعدد است ولی آیا همه دنیا باید انگلیسی حرف بزنند؟ مقصود این نیست که ناسیونالیسم کور و متعصب را ترویج کنیم. بلکه می خواهیم بگوییم که ضرورت فراگیری زبانهای جهان نباید توجه ما را از فرهنگ خودمان منحرف کند. زمانی بود که در تمام شبه قاره هند، زبان فرهنگ و ادب و حتی تجارت، زبان فارسی بود و تمام نامه های رسمی و سیاسی و متون مهم به فارسی نوشته می شد. حالا انگلیسی جای آن را گرفته و سالها حرف آن بود که زبان اسپرانتو جایگزین تمام آنها شود. ولی این باعث نشد که مردم هند، زبان و موسیقی و فرهنگ مادری خودشان را فراموش کنند. همچنان که تکنوژان بر جسته آنها در سراسر جهان حتی در تمام فستیوالهای بین المللی از گروهنوایی به شیوه غربی اجتناب می کنند و مردم جهان را دعوت به شنیدن موسیقی اصیل تکصدایی می کنند.

بهتر است به جای مغفوش کردن مفاهیم و تعریفها به هر کدام از انواع موسیقی از سنتی ایرانی تا کلاسیک اروپایی و انواع مدرن توجیه در خور و شایسته شود تا ضمن حفظ فرهنگ خودی به طور سنجیده و درست بتوان از موهاب و مزایای تمدن و فرهنگهای دیگر بهره مند شد. مسلمًا هیچ انگلیسی زبانی نمی تواند توقع داشته باشد تمام دنیا به زبان او حرف بزند و هیچ غیر انگلیسی ای نباید خود را از فرا گرفتن آن زبان بی نیاز بداند. اصطلاحاتی نظیر «موسیقی علمی» و «موسیقی جهانی» در هیچ کدام از دایرالمعارفهای معتبر بین المللی وجود ندارد. بلکه اینها در اثر شرایط تاریخی کشورهای شرقی در اوایل قرن ۲۰ به وجود آمدند و نه معادل غربی دارند، نه معنی علمی و نه مشمول بین المللی. نیاز فرهنگهای سنتی شرقی به مدون کردن تئوری و نیز تغییر فرم موسیقی از تکنوژانی به گروهنوایی و ارکستراسیون، این اصطلاحات را به صورت «ایجادی» در طی زمان ساخته است. از موسیقی کلاسیک اروپایی توسط عدهای قلیل از موسیقی شناسان ایرانی تبار که تحصیلات کارشناسی موسیقی دارند به عنوان «جهانی و بین المللی» یاد می شود. در حالی که در مغرب زمین اصطلاح «موسیقی جهانی» Global music شامل تمام موسیقیهای فرهنگی موجود در جهان امروز است.

حال استبدادی در این کلمه به معنی در قطب قرار گرفتن یک فرهنگ بیگانه است که دیگر فرهنگهای جوامع بشری را زیر مجموعه خود قرار می دهد و اصولاً مزد نداشت در نوع و تفکر فرهنگی یکی از اصول محسوب می شود.

می توان این ماجرا را اندکی دقیق تر در زمان برگزاری جشن هنر شیراز جستجو کرد. در ظاهر این جشنواره به تمامی گروههای مختلف داخلی و خارجی می پرداخت، ولی با حضور عدهای موسیقی دانان وابسته و تأثیرگذار در دفتر فرح دیبا و دربار که بعد از انقلاب اسلامی نیز تعدادی از اینان مشاغل دولتی دانشگاهی و مشاورهای را اخذ کردن، جشن هنر به شیوهای سوق یافت که در آن موسیقی غربی نسبت به موسیقی ایرانی و کشورهای جهان سوم برتری یافت و اینگونه زمینه بر چیدگی موسیقی اصیل ایرانی هم با تحقیر فرهنگ خودی و موسیقی دانان ایرانی محیا شد.

موسیقی ای را موسیقی عرفانی می گویند دیگر چه برسد به اصطلاح «موسیقی جهانی»؟! از این خلدون نقل می کنند: آخرین هنری که در نتیجه پیشرفت اجتماع صعود می کند، موسیقی است و نخستین هنری که در نتیجه سیر قهقهای اجتماع تنزل می کند، باز هم موسیقی است. استاد داریوش صفوت رئیس وقت مرکز حفظ و اشاعه موسیقی ایران و رئیس گروه آموزشی موسیقی دانشگاه تهران که چند سال گذشته به بازنیستگی نایل شد، در مصاحبه ای به سال ۱۳۵۶ در یکی از روزنامه های می گوید: موسیقیدانهای غرب، از شرق و عرفان الهام گرفته اند و اصلاح اتمد و اجباری در این کار نیست که جهانیان موسیقی مارا بشناسند و من معتقدم هر فعالیت هنری که بدون حقه بازی و ریاکاری صورت بگیرد، مقدس است و اگر غیر از این باشد باعث لطمہ زدن به هنر موسیقی خواهد بود. در ادامه می گوید: موسیقی غربی خطری برای موسیقی ایرانی نمی تواند ایجاد کند چرا که موسیقی غربی در حال تکامل خود به بن بست رسیده است و ناگزیر به سوی مشرق زمین گرایش نشان می دهد. نمونه اش اشتوكهاؤزن موسیقیدان آلمانی است که بر این مدعای صحة می گذارد و می گوید

تحت تأثیر عرفان شرق قرار گرفته ام

رواج پیدا کردن اصطلاحاتی مثل «موسیقی علمی» و «موسیقی جهانی» ریشه در ناگاهی فرهنگی دارد. هیچ موسیقی ای غیر علمی نیست و هیچ موسیقی ای برای تمام جهان نیست. هر موسیقی ای قوانین علمی خاص خودش را دارد و هر موسیقی جهان احساسی خاص خودش را. اصولاً موسیقی علم نیست و مثل گذشته که قدمای موسیقی را یکی از شعبات علم ریاضی می دانستند، این تعریف در تقسیم بندی های علمی قدمای بوده ولی در حال حاضر با تعاریف جدیدی که از علم به میان آمده، ریاضی و موسیقی از هم جدا هستند. اما این بدین معنی نیست که موسیقی فقط هنر صرف است. اما هر هنری قواعد علمی در بطنش دارد و در اصل، هنر «محبیت» بر علم است. موسیقی دانشگاهی مامی بایست بر دو تقسیم بندی اعتقادی که همانا آینینی و غیر آینینی است بدون هر گونه غرب گرایی که تصور می شود از واژه «جهانی» برای فرار از تبعات واژه «عربی» که مسئولان جمهوری اسلامی با آن مخالفت دارند، انتخاب شده است و ان شاء الله انگیزه نامی می دانند. اگر در دوران نه چندان گذشته در بعضی کشورها، موسیقی کلاسیک اروپایی در حکم یک زبان قراردادی، ویژه ساختن آثاری برای معرفی به جهان صنعتی بود، حالا موسیقی های بسیار گسترده تر و جهان شمول تری جای آن را گرفته است مثل اندیشه موسیقی پاپ. ممکن است بسیاری از کشورها شبیه موسیقی کلاسیک اروپایی را نداشته باشد ولی حتماً شبیه موسیقی پاپ اروپایی و آمریکایی را دارند و انواع موسیقی

حل مشکلات گروه‌های موسیقی در دستور کار

انتخاب روز موسیقی گفت: کمیسیون فرهنگی مجلس که باید در این زمینه اعلام نظر کد اعلام کرده نهادهای دیگری که مرتبط با موسیقی نیز باید تایید کند که همچنان روزی لازم است.

وی ادامه داد: دانشگاه‌ها و مراکز موسیقی مثل حوزه هنری از جمله نهادهای مورد نظر کمیسیون فرهنگی هستند که من فکر می‌کنم آنها نیز تصمیم مثبت خواهند گرفت. وی درباره تعیین روز تولد فارابی به عنوان روز موسیقی گفت: روز تولد فارابی از نظر خانه موسیقی، نسبت به دیگر روزهای دیگر مناسب‌تر است.

که ندارد ولی می‌تواند تسهیلاتی را فراهم کند. سریر گفت: خانه موسیقی به عنوان یک نهاد صنفی وظیفه خود می‌داند که تمامی تلاش خود را برای حل مشکلات گروه‌های موسیقی به کار گیرد، ما در وضعیتی نیستیم که دست باز عمل کنیم و بگوییم مثلاً ۵۰ گروه موسیقی در ایران وجود دارد و اگر ۲ گروه موسیقی هم ناشد عیین ندارد. وی تصریح کرد: البته برخی گروه‌ها ممکن است اهل نباشند از آنها حمایت‌هایی شود که برای این ایجاد کند.

موسیقی د.

سخنگوی خانه موسیقی گفت: موضوع گروه‌های موسیقی که با مشکلات فراوانی در اجرا در ایران مواجه هستند در دستور کار هیات مدیر خانه موسیقی قرار من گیرد.

محمد سریر به این‌گفت: اگرچه به دلیل تعطیلات نوروز، نتوانسته‌ایم موضوع گروه‌هایی مثل گروه کامکار را پیگیری کنیم، ولی ما در خانه موسیقی سعی خواهیم کرد در حد امکان مشاهدت چنین گروه‌هایی را حل کنیم. اد: البته باید دیدار، ملاقات، امورها از عهده خانه موسیقی باشند.

روز موسیقی: در تمام جهان متداول است که روزهایی را به نام وقایع مهم، مشاغل و موضوعاتی که عمومیت دارد نام گذاری می‌کنند. عمومی ترین روزی که در جهان به عنوان روز موسیقی شناخته می‌شود، کوتاه‌ترین شب سال یعنی اولین شب تابستان است. این روز ابتداء در فرانسه و بعد از آن در کشورهای دیگر مداول شد. امروز بیش از سی کشور جهان هم زمان در این روز کنسرتهاي متعددی برگزار می‌کنند و هر گروهی سعی می‌کند موسیقی اجرا کند. حتی بعضی از آنها در گوشش خیابان یا پارکها برنامه اجرا می‌کنند. از چند سال پیش تا به حال جمعی از گروه‌های موسیقی جوان و تهیه‌کنندگانی که به آثار کلاسیک و موسیقی در جهان توجه بیشتری دارند مثل کشورهای دیگر دنیا اقدام به برگزاری کنسرتهاي به مناسبت این روز کردند. ایران صد و بیست و یکمین کشوری است که روز موسیقی فرانسه (۲۱ زوئن) اول تیر را جشن می‌گیرد.

این برنامه‌ها با دعوت گروه‌هایی از فرانسه و اجرای موسیقی تلفیقی در کنار گروه‌های ایرانی آغاز شد که بخش خصوصی مثل نشر هرمس و بخش نیمه دولتی مثل حوزه هنری سرآغاز آن است. فرانسه در سال ۱۹۸۱ این روز را به عنوان روز ملی موسیقی معرفی کرد در این روز تمام مردم به موسیقی توجه می‌کنند نوازندگان در اماكن عمومی، فروشگاهها، ایستگاه‌های اتوبوس و مترو و خیابان به نواختن می‌پردازنند. حتی بعضیها روی بالکن منزل خود سازی می‌زنند.

۲۱ زوئن روزی است که همه مردم به موسیقی توجه می‌کنند بعدها کشورهای فرانسه زبان و کشورهای همسایه فرانسه از قبیل لوکزامبورگ، بلژیک، هلند و افریقا که به نوعی در ارتباط مستقیم با آن بودند به دنبال فرانسه این روز را جشن می‌گرفتند و امروز پس از گذشت ۲۳ سال ۱۲۱ کشور این روز را به عنوان روز موسیقی

اما در ایران فقط در آوردن آلبوم و برگزاری کنسرت را یاد گرفته‌ایم.» هنرمندان دیگر نیز بارها و بارهای تأکید وجود این روز در تقویم ملی کشور تأکید کرده‌اند. به ویژه از سال ۱۳۷۹ که رضا مهدوی در روزنامه همشهری رسماً به چنین امری پرداخت.

خانه موسیقی روز نهم مهر ماه، روز تولد فارابی را به عنوان روز ملی موسیقی پیشنهاد کرد و کامبیز روش روان مدیر عامل خانه موسیقی این مطلب را در نامه‌ای به اطلاع شورای فرهنگ عمومی رساند. در این نامه بر اساس مستنداتی که خانه موسیقی ارائه داده است، این شورا با پیشنهادی که طی نامه‌ای از سوی خانه موسیقی فروردین ماه سال جاری به این شورا ارسال شده است، موافقت کرده و این پیشنهاد را به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه داده است تا مراحل لازم برای ثبت این روز در تقویمهای رسمی کشور سپری شود.

درست همان زمانی که به نظر می‌رسید این کار به نتیجه رسیده و خانه موسیقی در تدارک برگزاری کنسرتهاي مختلفي به مدت يك هفته در تالار وحدت بود، خبر تصویب روز موسیقی از سوی شورای فرهنگ عمومي تذکير شد. شورای فرهنگ عمومي با ارسال نامه‌ای به مطبوعات اعلام کرد: «مطابق مصوبه دویست و نود و پنجمين جلسه مورخ ۷۱/۹/۱۰ شورای عالی انقلاب فرهنگي، نامگذاري روزهای خاص منوط به تأييد شوراي فرهنگ عمومي و تصويب شوراي عالي انقلاب فرهنگي می‌باشد.»

این شورا روند نامگذاري روزهای خاص را اینگونه اعلام کرده است: «بتدا پیشنهاد روز مذکور از سوی بالاترین مقام دستگاهها و سازمانهای دولتی به عنوان متولی برگزاری برنامه‌های پیشنهادی در روز خاص به شوراي فرهنگ عمومي ارائه و پس از کارشناسی اوليه در کميسیون نامگذاري روزهای خاص، در صحن شوراي فرهنگ عمومي کشور مطرح و پس از تأييد برای تصويب نهايی به شوراي عالي انقلاب

فرهنگي ارائه می‌شود. با توجه به اينکه روز موسيقى در جلسات شوراي فرهنگ عمومي به تصويب ترسيده است، شايسته است رسانه‌های محترم از اعلام روزهای غير مصوب اين شورا خودداري کنند.»

اين در حالی است که محمد سرير، دبیر هيئت مدبر و سخنگوی خانه موسيقى اعلام کرده است: «كميته نام‌گذاري شوراي سياست‌گذاري فرهنگ عمومي در تاريخ سی ام فروردین ماه سال جاري در نامه‌اي رسمی به ما اعلام کرد که نام‌گذاري روز نهم مهر ماه سال روز تولد فارابي به عنوان روز ملی موسيقى مورث تأييد قرار گرفته است.»

او در اين باره ادامه مي‌دهد: «اين کميته باید تصميم خود را به شوراي فرهنگي سياست‌گذاري فرهنگ عمومي اعلام کند و پس از آن اين موضوع به شوراي عالي انقلاب فرهنگي

اعلام می‌شود. در حقيقیت نام‌گذاري

اين روز قطعي است فقط باید بعضی از مراتب اداري آن طی شود

تا از سوی اين شورا

به طور رسمي اعلام

و در تقويمها ثبت

شود. موسيقى و

هنرمندان موسيقى

بخش عمده‌اي از

ظرفيتهاي هنري

اين کشور را تشکيل

مي‌دهند. تأثيرات فرهنگي

آن هر دو کشور روشن است و موسيقى

الحقائق مدارد که روزی ملی داشته باشد.»

اما با وجودي که مدت‌هاي از اين موضوع

من گذرد هنوز موافقت يا مخالفت با اين

روز اعلام نشده است و ثبت اين روز در

تقويم مللي هر دو همای از ابها قرار دارد. عده‌اي دليل

نموده اتفاق شوراي عالي انقلاب فرهنگي را روز تولد

فارابي مي‌داند و معتقدند اين روز روز مناسبی برای

نام‌گذاري است اما تاریخ‌ش پيرنياکان درباره علت

اختحاص اين روز من توبه.» نهم مهر ماه روز تولد ابونصر

فارابي مفسر و موصوف و موصیقیدان بزرگ ایراني است و روز

ملبسی است و دلخواه موسيقى. ما اين خانه را متعلق به

تبله هنرستان موسيقى مي‌دانيم پس روز موسيقى روز افتتاح

خانه موسيقى است.»

بسال هر اينچنان كه قرار بود به مناسبت روز موسيقى

شوراي فرهنگ عالي همچنانه آمد که هیچ‌کس نمی‌توانست

از آن روز به عنوان روز ملی موسيقى ياد کند.

